

Z BIEŻĄCEGO USTAWODAWSTWA

Wojciech Kotowski, Bolesław Kurzępa

Nowe instytucje szczególnej ochrony skazanych oraz tymczasowo aresztowanych w kodeksie karnym wykonawczym

I. Uwagi ogólne

Po raz kolejny w ostatnim okresie Sejm dokonał nowelizacji kodeksu karnego wykonawczego, a konkretnie uchwalając w dniu 5 stycznia 2011 r. ustawę o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy¹. Wprawdzie nowelizacja ta może na pierwszy rzut oka wydawać się niewielka, gdyż wprowadza jedynie dwa nowe przepisy – art. 88d² i art. 212ba

¹ Dz. U. Nr 39, poz. 201.

² „Art. 88d. § 1. Jeżeli w związku z toczącym się lub zakończonym postępowaniem karnym, w którym skazany uczestniczył lub uczestniczył w charakterze, podejrzanego, oskarżonego, świadka lub pokrzywdzonego, wystąpiło poważne zagrożenie lub istnieje bezpośrednia obawa wystąpienia poważnego zagrożenia dla jego życia lub zdrowia, dyrektor zakładu karnego obejmuje takiego skazanego szczególną ochroną w warunkach zwiększonej izolacji i zabezpieczenia, polegającą w szczególności na: 1) kontroli stanu jego zdrowia, 2) udzielaniu pomocy psychologicznej, 3) stosowaniu warunków odbywania kary określonej w art. 90 pkt. 7–9. § 2. Szczególna ochrona może polegać również na stosowaniu wobec skazanego, o którym mowa w § 1: 1) warunków odbywania kary określonych w art. 88b lub 88c, 2) ochrony osobistej w rozumieniu ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (Dz. U. z 2007 r., Nr 36, poz. 232, z 2009 r., Nr 178, poz. 1375 oraz z 2010 r., Nr 127, poz. 857 i Nr 182, poz. 1228), za zgodą skazanego. § 3. Dyrektor zakładu karnego obejmuje skazanego szczególną ochroną na wniosek sądu, przed którym toczy się postępowanie karne, albo prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. We wniosku należy podać przyczyny objęcia skazanego szczególną ochroną oraz wskazać czas jej trwania nie dłuższy niż 6 miesięcy. § 4. Dyrektor zakładu karnego może objąć skazanego szczególną ochroną na

k.k.w.³, tym niemniej jest ona ważna z praktycznego punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa osadzonym i dlatego warto poświęcić jej nieco więcej miejsca.

jego uzasadniony wniosek; we wniosku należy podać przyczyny objęcia skazanego szczególną ochroną oraz wskazać czas jej trwania nie dłuższy niż 6 miesięcy. Przed podjęciem decyzji dyrektor zakładu karnego zasięga opinii odpowiednio sądu lub prokuratora, o których mowa w § 3, a po zakończeniu postępowania karnego opinii sędziego penitencjarnego; do czasu otrzymania opinii dyrektor może tymczasowo stosować wobec skazanego środki, o których mowa w § 1. § 5. W decyzji o objęciu skazanego szczególną ochroną należy określić termin, do którego ochrona ma trwać, a także wskazać sposób realizacji tej ochrony. § 6. Jeżeli po upływie terminu, o którym mowa w § 5, w dalszym ciągu występuje poważne zagrożenie lub istnieje bezpośrednia obawa wystąpienia poważnego zagrożenia dla życia lub zdrowia skazanego, szczególną ochronę przedłuża się na kolejny okres; przepisy § 3 i 4 stosuje się odpowiednio. Decyzja o przedłużeniu szczególnej ochrony winna być wydana w sposób zabezpieczający ciągłość stosowania tej ochrony. § 7. W wypadku ustania przyczyny objęcia skazanego szczególną ochroną, dyrektor zakładu karnego na wniosek sądu, przed którym toczy się postępowanie karne, albo prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze, cofa szczególną ochronę. W wypadku objęcia szczególną ochroną skazanego na jego wniosek, cofnięcie szczególnej ochrony może nastąpić na wniosek skazanego lub z urzędu, po zasięgnięciu opinii odpowiednio sądu lub prokuratora, o których mowa w § 3, a po zakończeniu postępowania karnego opinii sędziego penitencjarnego. § 8. Decyzje o objęciu szczególną ochroną, a także decyzję o przedłużeniu lub o cofnięciu jej stosowania doręcza się skazanemu. § 9. Dyrektor zakładu karnego zawiadamia sędziego penitencjarnego o objęciu skazanego szczególną ochroną, o jej przedłużeniu lub o jej cofnięciu. § 10. Szczególna ochrona jest stosowana także w razie przeniesienia skazanego do innego zakładu karnego. Dyrektor zakładu karnego, w którym skazany przebywa, informuje dyrektora zakładu karnego, do którego skazany ma być przeniesiony, o objęciu go szczególną ochroną oraz o dotychczasowym sposobie ochrony i przyczynach jej zastosowania. Dyrektor zakładu karnego, do którego skazany został przeniesiony, niezwłocznie zawiadamia sędziego penitencjarnego o stosowaniu wobec skazanego szczególnej ochrony. § 11. Po zakończeniu postępowania karnego organem właściwym w zakresie składania wniosków sądu lub prokuratora, o których mowa w § 3 i 7, jest sędzia penitencjarny”.

³ „Art. 212ba. § 1. Jeżeli w związku z toczącym się lub zakończonym postępowaniem karnym, w którym tymczasowo aresztowany uczestniczył lub uczestniczył w charakterze podejrzanego, oskarżonego, świadka lub pokrzywdzonego, wystąpiło poważne zagrożenie lub istnieje bezpośrednia obawa wystąpienia poważnego zagrożenia dla jego życia lub zdrowia, dyrektor aresztu śledczego obejmuje takiego tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną w warunkach zwiększonej izolacji i zabezpieczenia, polegającą w szczególności na: 1) kontroli stanu jego zdrowia, 2) udzielaniu pomocy psychologicznej, 3) stałym nadzorze i cenzurze korespondencji, 4) kontroli rozmów w trakcie widzeń. § 2. Szczególna ochrona może polegać również na stosowaniu wobec tymczasowo aresztowanego, o którym mowa w § 1: 1) warunków odbywania kary określonych w art. 212b, 2) ochrony osobistej w rozumieniu ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym – za zgodą tymczasowo aresztowanego. § 3. Dyrektor aresztu śledczego obejmuje tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną na wniosek sądu, przed którym toczy się postępowanie karne, albo prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. We wniosku należy podać przyczyny objęcia tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną oraz wskazać czas jej trwania nie dłuższy niż 3 miesiące. § 4. Dyrektor aresztu śledczego może objąć tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną na jego uzasadniony wniosek; we wniosku należy podać przyczyny objęcia tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną oraz wskazać czas jej trwania, nie

Nie budzi najmniejszych wątpliwości, że głównym celem prezentowanej noweli jest stworzenie regulacji radykalnie poprawiających osobiste bezpieczeństwo szczególnej kategorii osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych, które występują jednocześnie jako ważni uczestnicy w trwających postępowaniach karnych. Ostatnie przypadki – jak głosi uzasadnienie do projektu nowelizacji – zgonów w jednostkach penitencjarnych osadzonych, którzy zeznawali w istotnych ze względu na bezpieczeństwo państwa i interes społeczny sprawach, wymagają pilnej interwencji ustawodawczej. Nie może bowiem dochodzić do sytuacji, w której podstawowy uczestnik postępowania karnego, przebywający w warunkach izolacji – a więc tak, jak w pewnych przypadkach być powinno – poddany ścisłej kontroli organów państwowych, ponosi śmierć w zakładzie karnym czy też areszcie śledczym.

Przede wszystkim z tego właśnie powodu wprowadzono do kodeksu karnego wykonawczego nowe przepisy, które określą szczegółowo tryb postępowania organów państwa w przypadku przebywania w jednostce penitencjarnej skazanego lub tymczasowo aresztowanego biorącego jednocześnie

dłuższy niż 3 miesiące. Przed podjęciem decyzji dyrektor aresztu śledczego zasięga opinii odpowiednio sądu lub prokuratora, o których mowa w § 3, a po zakończeniu postępowania karnego opinii sędziego penitencjarnego; do czasu otrzymania opinii dyrektor może tymczasowo stosować wobec tymczasowo aresztowanego środki, o których mowa w § 1. § 5. W decyzji o objęciu tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną należy określić termin, do którego ochrona ma trwać, a także wskazać sposób realizacji tej ochrony. § 6. Jeżeli po upływie terminu, o którym mowa w § 5, w dalszym ciągu występuje poważne zagrożenie lub istnieje bezpośrednia obawa wystąpienia poważnego zagrożenia dla życia lub zdrowia tymczasowo aresztowanego, szczególną ochronę przedłuża się na kolejny okres; przepisy § 3 i 4 stosuje się odpowiednio. Decyzja o przedłużeniu szczególnej ochrony winna być wydana w sposób zabezpieczający ciągłość stosowania tej ochrony. § 7. W wypadku ustania przyczyny objęcia tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną, dyrektor aresztu śledczego, na wniosek sądu, przed którym toczy się postępowanie karne, albo prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze, cofa szczególną ochronę. W wypadku objęcia szczególną ochroną tymczasowo aresztowanego na jego wniosek, cofnięcie szczególnej ochrony może nastąpić na wniosek tymczasowo aresztowanego lub z urzędu, po zasięgnięciu opinii odpowiednio sądu lub prokuratora, o których mowa w § 3, a po zakończeniu postępowania karnego opinii sędziego penitencjarnego. § 8. Decyzję o objęciu szczególną ochroną, a także decyzję o przedłużeniu lub o cofnięciu jej stosowania doręcza się tymczasowo aresztowanemu. § 9. Dyrektor aresztu śledczego zawiadamia sędziego penitencjarnego o objęciu tymczasowo aresztowanego szczególną ochroną, o jej przedłużeniu lub o jej cofnięciu. § 10. Szczególna ochrona jest stosowana także w razie przeniesienia tymczasowo aresztowanego do innego aresztu śledczego. Dyrektor aresztu śledczego, w którym tymczasowo aresztowany przebywa, informuje dyrektora aresztu śledczego, do którego tymczasowo aresztowany ma być przeniesiony, o objęciu go szczególną ochroną oraz o dotychczasowym sposobie ochrony i przyczynach jej zastosowania. Dyrektor aresztu śledczego, do którego tymczasowo aresztowany został przeniesiony, niezwłocznie zawiadamia sędziego penitencjarnego o stosowaniu wobec tymczasowo aresztowanego szczególnej ochrony. § 11. Po zakończeniu postępowania karnego organem właściwym w zakresie składania wniosków sądu lub prokuratora, o których mowa w § 3 i 7, jest sędzia penitencjarny”.

udział w postępowaniu karnym, w związku z którym wystąpiło zagrożenie dla jego zdrowia lub życia. Podkreślenia wymaga, że omawiana nowela założyła ścisłą współpracę zarówno sądów i prokuratur, jak i Służby Więziennej w zagwarantowaniu bezpieczeństwa tej szczególnej kategorii osadzonych. Warunki, w jakich będą przebywać szczególnie chronieni skazani i tymczasowo aresztowani w zakładach karnych oraz aresztach śledczych, mają na celu zwiększenie ich bezpieczeństwa przez, między innymi, ograniczenie możliwości dostępu do nich osób trzecich (współosadzeni, osoby przybywające na widzenia), a także zintensyfikowanie kontroli ich zachowania podczas pobytu w jednostce penitencjarnej. Przykładem mogą być oddzielne spacery, kontrola przy każdym wejściu i wyjściu z oddziału mieszkalnego lub celi.

Dotychczas szczególny reżim przebywania w warunkach izolacji więziennej mógł być w zasadzie – zgodnie zresztą z wymogami obowiązującymi w dotychczas istniejących rozwiązaniach kodeksu karnego wykonawczego – zastosowany wyłącznie wobec osób stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub zagrożenie dla bezpieczeństwa społecznego. Zdaniem projektodawcy stosowanie tego reżimu należało obecnie rozszerzyć również na tych skazanych, którzy nie zachowując się w sposób stanowiący zagrożenie, mogą sami znaleźć się w sytuacji zagrażającej ich życiu lub zdrowiu, w związku z uczestnictwem w określonych postępowaniach karnych. A jak wiadomo, postępowań tych jest wcale niemało, gdyż często organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości, kierując się różnymi przesłankami faktycznymi i prawnymi, „dzielią” jedną sprawę na kilka, w których dana osoba może występować jako oskarżony lub świadek. Nie bez znaczenia ma też sięganie przez wspomniane organy do instytucji świadka koronnego czy też tzw. małego świadka koronnego.

II. Instytucje szczególnej ochrony skazanych

1. Pierwszą, nową instytucją szczególnej ochrony skazanych jest przepis art. 88d k.k.w. Objęci nią zostaną wszyscy skazani, uczestniczący jako oskarżeni, świadkowie lub pokrzywdzeni w takim postępowaniu karnym, które niesie dla nich poważne zagrożenie życia lub zdrowia. Szczególna ochrona będzie polegała na przeprowadzaniu wzmożonej kontroli stanu zdrowia skazanego, objęciu go wzmożoną opieką psychologiczną, przeprowadzaniu jego kontroli osobistej i kontroli cel oraz wszystkich innych pomieszczeń, w których przebywa, a także przeprowadzaniu stałego nadzoru i cenzury jego korespondencji oraz wzmożonego dozoru ograniczonej liczby widzeń i kontroli rozmów telefonicznych. W ten sposób administracja jednostki penitencjarnej obejmie szczególnie, tzn. bardziej systematycznym i szczegółowym nadzorem, określoną grupę osadzonych. Ich stan zdrowia

fizycznego i psychicznego, w odróżnieniu od pozostałych skazanych, którzy – co oczywiste – również mają zagwarantowaną bezpłatną opiekę medyczną i psychologiczną, podlegać będzie wzmożonemu monitorowaniu i to bez względu na zgłaszane przez osadzonych lub zaobserwowane przez administrację jednostki penitencjarnej dolegliwości i objawy chorobowe. W trakcie pobytu w zakładzie karnym szczególnie chronieni skazani będą przeszukiwani przy każdym opuszczaniu oddziału mieszkalnego i po powrocie do niego. Podobnie postępować się będzie z celami i innymi pomieszczeniami, w których będą oni przebywać. Zatem zarówno kontrola osobista, jak i kontrola celi nie będzie uzależniona od wystąpienia ogólnych przesłanek, o których mowa w art. 116 § 2 k.k.w. (chodzi o wypadki uzasadnione względami porządku lub bezpieczeństwa), ale będzie wykonywana systematycznie i niezależnie od zachowania skazanego. Również jego korespondencja, bez względu na rodzaj jednostki penitencjarnej, w której przebywa (na przykład zakład karny typu półotwartego), będzie poddana stałemu nadzorowi i cenzurze. W ten sposób zakłada się uzyskanie dostępu do wszystkich informacji, które skazany ujmie w listach wysyłanych na zewnątrz jednostki penitencjarnej, a które mają niewątpliwy wpływ na zagwarantowanie jego bezpieczeństwa. Podobne przesłanki przemawiają za wprowadzeniem stałego nadzoru widzeń skazanych szczególnie chronionych, tym bardziej, że w trakcie ich przeprowadzania może dochodzić do próby przekazania grypsów i innych przedmiotów, których posiadanie w zakładzie karnym jest zabronione.

2. Założenia poprawy bezpieczeństwa dodatkowo przewidują możliwość umieszczenia szczególnie chronionego skazanego w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego typu zamkniętego i kontroli jego zachowania przy pomocy stałego monitoringu. Decyzję o umieszczeniu osadzonego w takich szczególnych warunkach, o których mowa w art. 88b lub 88c k.k.w., będzie podejmował dyrektor zakładu karnego. Podmiot ten bowiem, zgodnie z dyspozycją art. 72 § 1 k.k.w., kieruje zakładem karnym i – zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej – odpowiada za zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w podległej jednostce. W myśl założeń szczególnie chronieni skazani mogą być osadzani w następujących warunkach, mających zagwarantować ich bezpieczeństwo osobiste:

- 1) cele mieszkalne oraz miejsca i pomieszczenia wyznaczone do: pracy, nauki, przeprowadzania spacerów, widzeń, odprawiania nabożeństw, spotkań religijnych i nauczania religii oraz zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu będą wyposażone w odpowiednie zabezpieczenia techniczno-ochronne,
- 2) cele mieszkalne pozostaną zamknięte przez całą dobę i będą częściej kontrolowane niż te, w których przebywają inni osadzeni,
- 3) nauka, praca, uczestnictwo w nabożeństwach, spotkaniach religijnych i nauce religii oraz korzystanie z zajęć kulturalno-oświatowych, z zakre-

- su kultury fizycznej i sportu, wykonywane będą tylko w oddziale, w którym są osadzeni,
- 4) poruszanie się po terenie zakładu karnego odbywać się będzie pod wzmocnionym dozorem i będzie ograniczone tylko do niezbędnych potrzeb,
 - 5) przy każdorazowym wyjściu i powrocie do cel będzie dokonywana kontrola osobista,
 - 6) spacer będzie się odbywał w wyznaczonych miejscach pod wzmocnionym dozorem,
 - 7) sposób osobistego kontaktowania się przedstawicieli instytucji zewnętrznych oraz osób godnych zaufania określać będzie każdorazowo dyrektor zakładu karnego,
 - 8) widzenia będą się odbywały w wyznaczonych miejscach pod wzmocnionym dozorem,
 - 9) widzenia będą udzielane w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobami odwiedzającymi, przy czym w określonym czasie nie będzie można spożywać artykułów żywnościowych i napojów,
 - 10) niemożliwe będzie również korzystanie z własnej odzieży i obuwia.

Skazanym szczególnie chronionym umożliwiona jest dodatkowo fakultatywne skorzystanie z ochrony osobistej, gwarantowanej ustawą o świadku koronnym. Mając jednak na względzie obostrzenia wynikające ze stosowania takiej ochrony, a znajdujące swoje odzwierciedlenie w zindywidualizowanym programie ochrony (przykładem niech będzie zakaz otrzymywania paczek, ograniczenie lub uniemożliwienie utrzymywania kontaktu z rodziną), zgodnie z regulacjami wynikającymi z ustawy o świadku koronnym, możliwość skorzystania z tej formy ochrony uzależniona jest wprost od zgody skazanego.

3. Określono, że status skazanego szczególnie chronionego można będzie uzyskać albo na wniosek właściwego sądu lub prokuratora, albo na wniosek samego skazanego. W przypadku wniosku złożonego przez osadzonego, dyrektor zakładu karnego przed podjęciem decyzji o objęciu szczególną ochroną będzie zasięgał opinii organu prowadzącego postępowanie karne. W ten sposób subiektywne odczucie skazanego o grożącym mu niebezpieczeństwie zostanie poddane weryfikacji przez sąd penitencjarny. Nie można wykluczyć, że często tego rodzaju sprawdzenie będzie wymagało współdziałania kilku różnych organów (np. Policji, CBS, ABW, Żandarmerii Wojskowej).

4. Niezwykle istotne jest, że decyzja dyrektora jednostki penitencjarnej o objęciu danego skazanego szczególną ochroną, podobnie jak każda decyzja wydana przez niego jako organ postępowania wykonawczego, może zostać zaskarżona przez skazanego do sądu penitencjarnego na podstawie art. 7 k.k.w. Sam dyrektor o swojej decyzji zawiadomi (a więc obligatoryjnie

i z urzędu) właściwy sąd penitencjarny, który w ramach swoich kompetencji sprawuje nadzór nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności.

5. Wskazać należy, że szczególna ochrona udzielana jest na czas określony. Wnioskodawca zobowiązany został do określenia przewidywanego czasu ochrony, a także do podania przyczyn objęcia go szczególną kontrolą. W razie istnienia zagrożenia po upływie tego terminu szczególną ochronę można przedłużyć, ale z zastosowaniem procedur przewidzianych dla pierwszej decyzji. Ponadto przewidziano obowiązek cofnięcia szczególnej ochrony w razie ustania przyczyn, dla których skazanego objęto tą ochroną. Oczywiście bowiem jest, że objęcie osadzonego specjalnym reżimem ochronnym musi skutkować znacznym ograniczeniem zarówno jego swobody, jak i możliwości kontaktowania się z nim przez inne osoby. Taka sytuacja, chociaż niezbędna ze względu na ochronę zdrowia lub życia skazanego, powodować może określony dyskomfort psychiczny i mieć dla niego charakter dolegliwości. Dlatego też założono, że czas stosowania szczególnych warunków osadzenia uzależniony będzie od wniosku właściwego organu prowadzącego postępowanie karne albo wniosku samego skazanego, przeto będzie modyfikowany w zależności od stopnia zagrożenia dla skazanego. Wniosek skazanego zostanie poddany ocenie właściwego organu prowadzącego postępowanie karne.

6. Ponadto przewidziano, że szczególna ochrona udzielona skazanemu stosowana jest także w przypadku przeniesienia takiego skazanego do innego zakładu karnego. Dyrektor zakładu karnego, w którym skazany przebywa, będzie informował dyrektora zakładu karnego, do którego skazany zostanie przeniesiony, o objęciu go szczególną ochroną oraz o dotychczasowych warunkach osadzenia i przyczynach ich zastosowania. W ten sposób zapewniona zostanie ciągłość ochrony bezpieczeństwa osobistego skazanego. W przypadku przeniesienia skazanego do innego zakładu karnego obowiązywać będzie decyzja o objęciu go szczególną ochroną wydana w poprzednim zakładzie. Dyrektor zakładu karnego, do którego przeniesiony został tego rodzaju skazany, nie będzie musiał wydawać więc nowej decyzji w tym zakresie. Nie będzie natomiast wymagany kolejny wniosek właściwych organów w zakresie ewentualnej kontynuacji tej szczególnej ochrony. Do jego obowiązków będzie należało jedynie zawiadomienie właściwego miejscowo sędziego penitencjarnego. Będzie on jednak mógł cofnąć szczególną ochronę udzieloną skazanemu, jeżeli w nowym zakładzie ustaną przyczyny, dla których był on objęty określoną ochroną.

W sytuacji gdy skazany po zakończonym już postępowaniu karnym będzie nadal objęty szczególną ochroną, wówczas organem właściwym w zakresie składania wniosków o objęcie skazanego szczególną ochroną bądź też cofnięcia decyzji o takiej ochronie będzie sędzia penitencjarny.

7. Druga instytucja przewidziana treścią art. 212ba k.k.w. wprowadziła analogiczne do wyżej opisanych zasady, które stosowane będą wobec osób tymczasowo aresztowanych.

III. Podsumowanie

1. Cel wprowadzenia zmian do kodeksu karnego wykonawczego został określony przez twórców noweli jako poprawa bezpieczeństwa osobistego szczególnej kategorii osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych, które występują jednocześnie jako ważni uczestnicy w trwających postępowaniach karnych. Określone przez ustawodawcę warunki, w jakich będą przebywać szczególnie chronieni skazani i tymczasowo aresztowani, nie mogą być – z uwagi na określony cel – postrzegane jako ograniczenie praw, lecz *a contrario* jako wyraz dbałości o zdrowie i życie wskazanych podmiotów.

2. Zmiany ustawy – Kodeks karny wykonawczy w fazie projektu były podane konsultacji⁴. Zarówno środowisko sędziów, jak i prokuratorów, pozytywnie wypowiedziało się na temat proponowanych regulacji. Uwagi zgłoszone w ramach konsultacji społecznych pokrywały się z uwagami i wątpliwościami zgłoszonymi w ramach uzgodnień międzyresortowych, które zostały w całości uwzględnione. Warto podkreślić, że zgodnie z sugestią Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów w miejsce określenia „szczególne zagrożenie” użyto określenia „poważne zagrożenie”. Jednocześnie sąd lub prokurator zostali zobowiązani do podania we wniosku o objęcie skazanego szczególną ochroną przyczyn, dla których taka ochrona jest niezbędna, zakreślając jednocześnie przewidywany czas jej trwania. Z kolei dyrektor zakładu karnego zobowiązany został przy wydawaniu decyzji do wskazania sposobu realizacji tej ochrony. Od takiej decyzji skazanemu przysługują środki zaskarżenia na zasadach ogólnych. Możliwość stosowania przy szczególnej ochronie skazanego środków przewidzianych dla osadzonych niebezpiecznych jest fakultatywna i zależna od przyczyn, podanych we wniosku sądu lub prokuratora, uzasadniających objęcie skazanego szczególną ochroną. Niewykluczony jest ponadto wniosek samego skazanego o zastosowanie wobec niego takich właśnie środków. Podobne rozwiązanie

⁴ Uczestniczyli w niej: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, Rzecznik Praw Obywatelskich, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, prezesi wszystkich sądów okręgowych i apelacyjnych, a także wszyscy prokuratorzy okręgowi i apelacyjni. Ponadto, w tym samym czasie, projekt skierowany został do Prezesa Stowarzyszenia Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej, Przewodniczącego Związku Zawodowego Pracowników Prokuratury Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”, Prezesa Krajowej Rady Radców Prawnych, Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej, Towarzystwa Naukowego Prawa Karnego.

przewiduje obowiązujący art. 116 § 5a k.k.w. W wypadkach uzasadnionych względami medycznymi albo potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa skazanego jego zachowanie może podlegać monitorowaniu. Monitorowany obraz lub dźwięk podlega utrwalaniu. Wycofano się ze zmian w ustawie o Służbie Więziennej, uznając, że zarówno w obecnym stanie prawnym, jak i w świetle rozwiązań zawartych w uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 lutego 2010 r. nowej ustawie o Służbie Więziennej, rozwiązania dotyczące obowiązków funkcjonariuszy Służby Więziennej w zakresie kontroli osobistej osób ubiegających się o wstęp oraz opuszczających teren jednostek organizacyjnych (w tym oczywiście osób utrzymujących kontakty ze skazanymi, którzy objęci zostaną szczególną ochroną) są wystarczające i nie wymagają – wbrew pierwotnym założeniom – dodatkowej regulacji.

Pozytywnie projekt ustawy zaopiniowała Krajowa Rada Sądownictwa oraz Stowarzyszenie Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej.

Natomiast Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił wątpliwości, wskazując, że obecnie obowiązujące przepisy w zupełności wystarczają dla zapewnienia osadzonym bezpieczeństwa osobistego. Do ich realizacji potrzebna jest jedynie dobra współpraca sądów i prokuratur z więziennictwem, przestrzeganie w pracy penitencjarnej zasady indywidualizacji w postępowaniu z osadzonymi, właściwy nadzór nad pracą służb penitencjarnych, ochronnych i medycznych, dobre rozpoznanie środowiska i nastrojów osadzonych oraz zwiększenie w zakładach karnych zatrudnienia na etatach wychowawców, psychologów i psychiatrów.

W podobnym duchu została wyrażona opinia Towarzystwa Naukowego Prawa Karnego, w której jej autorzy wskazali na brak potrzeby takich regulacji w związku z istniejącymi już w kodeksie karnym wykonawczymi rozwiązaniami. Zaproponowali, aby na wniosek sądu w określonych przypadkach dyrektor zastosował odpowiednie środki bezpieczeństwa.

Odnosząc się do zastrzeżeń dotyczących potrzeby wprowadzenia w życie rozwiązań, należy podzielić pogląd ustawodawcy, że na przewidziany katalog ograniczeń, którym skazany szczególnie chroniony będzie poddany, nie zezwalają przepisy już istniejące, ponieważ ograniczenie praw oraz nałożenie obowiązków musi wynikać wprost z ustawy. W takim zakresie nie może być najmniejszych wątpliwości, jakie środki administracja jednostki penitencjarnej może stosować wobec określonej grupy osadzonych.

Uwagi do projektu ustawy zgłosił również Sąd Najwyższy, wyrażając obawy, czy nowe rozwiązania nie nakładają zbyt daleko idących ograniczeń praw i wolności osobistych skazanych objętych szczególną ochroną. Wątpliwości wzbudziło również rozwiązanie nakazujące dyrektorowi zakładu karnego objęcie skazanego szczególną ochroną na wniosek samego skazanego. Sąd Najwyższy wskazał także na brak regulacji dotyczącej sytuacji, gdy

zagrożenie dla życia lub zdrowia skazanego jeszcze nie wystąpiło, ale istnieje bezpośrednia obawa jego wystąpienia.

Większość uwag Sądu Najwyższego zostało uwzględnionych w dalszych pracach legislacyjnych. Nie uwzględniono jedynie instytucji tymczasowej ochrony. Jeżeli bowiem dyrektor zakładu karnego uzna, że istnieje zagrożenie dla życia lub zdrowia skazanego, może zastosować inne dostępne środki, chociażby wynikające z art. 116 § 5 k.k.w.

3. Projekt ustawy został przedstawiony do oceny Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Fundacji Profilaktyki i Resocjalizacji „Druga Szansa”, Stowarzyszeniu Penitencjarnemu „Patronat”, Radzie Głównej ds. Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym. Partnerzy społeczni – jak głosi uzasadnienie projektu – nie ustosunkowali się do proponowanych rozwiązań.

4. Projekt ustawy został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej – stosownie do postanowień art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 z późn. zm.). Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania, w trybie i na zasadach ustawy, pracami nad projektem ustawy.

5. Nie jest możliwe wskazanie dokładnej liczby skazanych i tymczasowo aresztowanych, którzy potencjalnie mogą być objęci określoną regulacją, wszak liczba ta jest zależna od rodzaju prowadzonych postępowań karnych i istniejących realnie zagrożeń. Zgodnie z informacją zawartą w uzasadnieniu projektu w chwili obecnej przepisami nowej regulacji mogłoby zostać objętych około 440 osadzonych. Wskazano również, że niezależnie od liczby osadzonych objętych szczególną ochroną, czynności związane z zapewnieniem im bezpieczeństwa wykonywane będą przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej w ramach zakresów ich obowiązków i w ramach dostępnych etatów. Tym samym wejście w życie ustawy nie będzie wymagało wydatkowania dodatkowych środków budżetowych.